

УДК 7.05:745.745

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-1-9>

Алла ДЯЧЕНКО,

orcid.org/0000-0003-4496-5931

кандидатка педагогічних наук, членкиня Спілки дизайнерів України,

членкиня Національної спілки художників України,

доцентка кафедри промислового дизайну і комп'ютерних технологій, деканка факультету

декоративно-прикладного мистецтва

Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука

(Київ, Україна) *pani.alla0107@gmail.com*

ОФОРМЛЕННЯ ІНТЕР'ЄРІВ ВИРОБАМИ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ ХХ СТ.

Стаття присвячена аналізу і дослідженню особливостей оформлення інтер'єрів виробами народного мистецтва в Україні ХХ ст. Досліджено, як дизайн сучасності зберігає і відтворює естетичні, символічні та художньо-образні якості, які є основою декоративного мистецтва. Основна увага зосереджена на тому, як сучасний дизайн відображає моральні цінності та світогляд різних культур через декоративні елементи, що включають символіку, орнаментику, фігуративні композиції та колористику. Автори також звертають увагу на етнодизайн та етнічні стилі в сучасних інтер'єрах, які виникають з прагнення зберегти та творчо переосмислити культурні та мистецькі досягнення різних народів. Проаналізовано сучасний дизайн, автори розглядають як він засвоює та переробляє гуманістичні ідеї, задовольняючи практичні та виробничі потреби. Стаття висвітлює, як сучасний дизайн зберігає і передає художній досвід минулого, об'єднуючи покоління та відображаючи умови життя, потреби в житлі, одязі, предметах побуту та озброєнні. Особливий акцент робиться на екологічному аспекті етнодизайну, який використовує природні матеріали, як дерево, ротанг, шкіру, камінь, глину, метал та тканини, для створення органічного інтер'єру. Подібні рішення набувають популярності в громадських просторах України, особливо з огляду на поліпшення економічних умов та розвиток будівельної індустрії. Було розглянуто важливість декоративного мистецтва в архітектурних ансамблях та системах художнього оформлення, де основні та доповнюючі елементи вносять унікальність та національний колорит у дизайн. Автори підкреслюють важливість гармонії та різноманітності в розміщенні декоративних елементів, а також звертають увагу на роль декору в створенні функціонального та естетичного простору. Доведено важливість інтеграції етнічного компоненту у сучасний дизайн, що дозволяє зберегти національні традиції та сприяє культурному розвитку.

Ключові слова: національний стиль, український дизайн, інтер'єр, українське мистецтво, декоративно-художні елементи, дизайн текстилю.

Alla DYACHENKO,

orcid.org/0000-0003-4496-5931

Candidate of Pedagogical Sciences, Member of the Union

of Designers of Ukraine, Member of the National Union of Artists of Ukraine,

Associate Professor at the Department of Industrial Design

and Computer Technologies, Dean of the Faculty of Decorative and Applied Arts

Mykhailo Boichuk Kyiv State Academy of Decorative Applied Arts and Design

(Kyiv, Ukraine) *pani.alla0107@gmail.com*

DESIGN OF INTERIORS WITH PRODUCTS OF FOLK ART AS THE BASIS OF THE DEVELOPMENT OF FINE ART IN UKRAINE IN THE XX CENTURY

The article is devoted to the analysis and research of the features of interior decoration with folk art in Ukraine of the 20th century. It is studied how modern design preserves and reproduces aesthetic, symbolic and artistic qualities that are the basis of decorative art. The main focus is on how modern design reflects the moral values and worldview of different cultures through decorative elements that include symbolism, ornamentation, figurative compositions and color. The authors also pay attention to ethnodesign and ethnic styles in modern interiors, which arise from the desire to preserve and creatively rethink the cultural and artistic achievements of various peoples. Modern design is analyzed, the authors consider how it assimilates and processes humanistic ideas, satisfying practical and production needs. The article highlights how modern design preserves and transmits the artistic experience of the past, uniting generations and reflecting living conditions, needs for housing, clothing, household items and weapons. Special emphasis is placed on the ecological aspect of ethnodesign, which uses natural materials such as wood, rattan, leather, stone, clay, metal and fabric to create an organic interior. Such decisions are gaining popularity in public spaces of Ukraine, especially in view of

the improvement of economic conditions and the development of the construction industry. The importance of decorative art in architectural ensembles and systems of artistic decoration, where the main and complementary elements bring uniqueness and national color to the design, was considered. The authors emphasize the importance of harmony and diversity in the placement of decorative elements, and also pay attention to the role of decor in creating a functional and aesthetic space. The importance of integrating the ethnic component into modern design has been proven, which allows preserving national traditions and promotes cultural development.

Key words: national style, Ukrainian design, interior, Ukrainian art, decorative and artistic elements, textile design.

Постановка проблеми. Створення унікального та виразного образу, а не лише будівлі, за допомогою використання місцевих архітектурних особливостей та традиційних будівельних матеріалів регіону, є ключовим для успіху та стабільності функціонування будівель і оформлення їх інтер'єрів. У сучасному українському дизайні об'єктно-просторового середовища, особливо у дизайні громадських інтер'єрів, розвивається етнічний стиль, який базується на народних традиціях мистецтва різних етнографічних регіонів України. Етнічна тематика стає одним з головних напрямів у створенні сучасного просторового дизайну інтер'єру. Ще одним важливим чинником популярності етнодизайну є його екологічність, оскільки в основному використовуються натуральні матеріали, такі як дерево, шкіра, камінь, глина, метал, тканини тощо (Сиваш, 2016). Таким чином, дизайн інтер'єрів характеризується інтеграцією в етнічне середовище конкретного регіону з широким використанням елементів народного мистецтва.

Аналіз досліджень. Багато дослідників: Афанасьєв, 2013; Бабій, 2020; Урсу, Гуцул, 2018, присвятили свої роботи вказаній темі, серед яких особливо варто згадати авторів, що досліджували особливості народного житла в різних регіонах України, а також тих, хто зосередив свої дослідження на характеристиках дизайну інтер'єрів громадських будівель з використанням етнічних мотивів. Останнім часом в Україні дослідженнями в області дизайну і розробкою наукових праць займалися відомі вчені, які зробили значний внесок у цю галузь (Гаврилишина, 2017; Чупріна, Струмінська, 2017; Makedon, et al. 2023). Крім того, щодо найновіших наукових досягнень у сфері декоративного мистецтва, слід відзначити праці ряду вчених, які займалися цією тематикою (Варивончик, 2018; Луковська, 2020; Яців, 2006).

Мета статті – аналіз та вивчення впливу народного мистецтва на розвиток художнього мистецтва в Україні протягом ХХ ст., з особливим акцентом на використання виробів народного мистецтва у дизайні інтер'єрів. Метою є підкреслення ролі народного мистецтва як невід'ємного елемента культурної спадщини та його впливу

на формування унікального художнього стилю в українському мистецтві.

Завдання дослідження:

– вивчення історичного розвитку та еволюції народного мистецтва в контексті української культури протягом ХХ ст.;

– аналіз впливу виробів народного мистецтва, таких як вишивки, кераміка, різьблення по дереву тощо, на оформлення інтер'єрів в Україні;

– виявлення специфічних особливостей українського народного мистецтва та його ролі у формуванні національного художнього стилю;

– дослідження взаємовпливу традиційного народного мистецтва та сучасних тенденцій в дизайні інтер'єрів.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день дизайн зберігає елементи декоративно-прикладного мистецтва, включаючи художню виразність і символічність окремих зображень, їхні комбінації, сюжетні та жанрові особливості фігуративних композицій, представлених в декоративній формі, а також орнаментальні структури (Гарбузенко, 2016). Це підкреслює зв'язок дизайну з образотворчим мистецтвом та можливістю вираження за допомогою декоративних елементів. Дизайн, схожий на декоративно-прикладне мистецтво, відображає моральні цінності різних культур, сприяє засвоєнню гуманістичних ідей і задоволенню практичних та виробничих потреб.

Етнічний стиль і етнодизайн у сучасних інтер'єрах виникають з прагнення дизайнерів зберегти та творчо переосмислити культурні та мистецькі досягнення різних націй, адаптуючи їх для сучасного використання. Етнічна тематика стає ключовим напрямком у створенні просторових концепцій сучасних інтер'єрів. Цей напрямок став популярним, зокрема, через тривалу перевагу використання сучасних матеріалів у дизайні інтер'єру, часто ігноруючи культурні традиції, що характерно для ХХ ст. Іншим ключовим фактором, що сприяє популярності етнодизайну, є його екологічний характер. При оформленні етнічних інтер'єрів переважно використовуються природні матеріали, такі як дерево, ротанг, шкіра, камінь, глина, метал та тканини, при цьому акцентуючи на їхніх природних характеристиках (Гаврили-

шина, 2017). Зростання інтересу до етностилу в громадських просторах України обумовлено декількома причинами, зокрема, поліпшенням економічної ситуації, що включає будівництво та реконструкцію ресторанів і готельних комплексів в останнє десятиліття. Декоративне мистецтво стає невід'ємною частиною архітектурного ансамблю чи системи художнього оформлення різних просторів. Його основними елементами є меблі, різні освітлювальні прилади, декоративні штори та інше, тоді як доповнюючі елементи вносять в приміщення національний колорит і доповнюють його стиль (Македон, Маковецька, 2023).

При розташуванні схожих за характером, розміром або формою декоративно-художніх елементів, слід уникати одноманітності, намагаючись досягти балансу та різноманітності. У оформленні простору важливе місце займає декор, який повинен бути вміло інтегрований, відповідати призначенню приміщення, його загальному стилю, формі розміщених предметів та освітленню.

Зазвичай, для архітектурного та художнього прикрашання просторів використовують дрібні декоративні елементи, такі як декоративні тарілки, панно, скульптури, рельєфи, а також вази, чаші та керамічні вироби. У процесі дизайну інтер'єру часто застосовуються вироби з дерева, зокрема перегородки, стінкові панелі, меблі та дерев'яні плафони. В оформленні інтер'єрів використовують декоративні елементи, які включають зображення, панно, композиції з квітів, фотографії, вишивку. Формування етностилу значно залежить від візуальної символіки та орнаментики. Орнамент як виразний елемент народного та

декоративно-прикладного мистецтва має велике значення, відображаючи ключові риси етнічної культури і тісно пов'язаний з історією конкретного народу (Афанасьєв, 2013: 145). Кожен етнос характеризується своєю унікальною орнаментикою, яка відображає світогляд, естетичні переваги та відношення до навколишнього світу (рис. 1).

Кожен колір та малюнок у орнаменті має своє значення та символізує певну ідею або цінність. Люди вірять, що символіка українського орнаменту несе в собі глибоке значення і може служити як своєрідний оберіг для дому, створюючи захисну енергію. Український орнамент також різниться в залежності від регіону, маючи унікальні кольори та символіку. Орнаменти Гуцульщини вважаються особливо яскравими і виразними: на білому тлі зображуються квіти, тварини або геометричні фігури. Використовується колірна палітра червоного, жовто-зеленого з відтінками золотого (Варивончик, 2018).

Буковинський орнамент відрізняється особливими техніками вишивки, такими як хрестик, кручений шов чи біла гладь. У цих орнаментах часто використовуються срібні та золоті нитки, бісер, шовк та шерсть. Закарпатський орнамент знаменитий своїми зигзагоподібними малюнками, виконаними в різних техніках, де переважають червоно-чорні кольори, хоча в цьому регіоні можна зустріти багато варіацій кольорових рішень.

Однією з визначальних особливостей облаштування українського будинку є наявність мисника, місця, де зберігаються різноманітні глечики, тарілки, ляльки-мотанки та інші предмети. Особлива увага приділялася посуду: переважно це

Рис. 1. Формування інтер'єру ресторану в гуцульському стилі (Популярні інтер'єрні стилі в готелях та ресторанах, 2023)

Рис. 2. Інтер'єр зони відпочинку з використанням буковинського орнаменту (Популярні інтер'єрні стилі в готелях та ресторанах, 2023)

були глиняні глечики та тарілки з орнаментами, макітри. Додатковий колорит створювали різьблені меблі. Основними використовуваними матеріалами були дерево та глина: підлоги зазвичай робили з дерева, стелі прикрашали дерев'яними балками, а стіни часто покривали глиною, вибираючи білий колір. Особливу роль відігравали лави та скрині, які використовувались як для сидіння, так і для зберігання речей (Губаль, 2015). У традиційних українських оселях переважали теплі кольорові відтінки, особливо колір дерева. Типовою особливістю був червоно-чорний декор, а також використання блакитних відтінків в орнаментах. (рис. 3).

Зокрема, в інтер'єрах лемківських хат особливу роль відігравала піч, яка вважалася центральним елементом кожного житла і служила не тільки для приготування їжі, а й як спальне

Рис. 3. Елементи етнічного дизайну в оформленні інтер'єру квартири (Арт-елементи в інтер'єрі. інтеграція мистецтва в дизайн, 2023)

місце для старших членів родини. Типовим було розташування ліжка біля задньої стіни, залишаючи робочий простір біля печі. Біля віконних стін зазвичай ставили переносні лави та довгий стіл з гострими кутами, прикрашений вишитою скатертиною. Стіни під стелею декорували тарілками синьо-червоного кольору на білому фоні та картинами народної творчості. Кольорова палітра лемківського інтер'єру була стриманою. Гуцульське житло вирізнялося багатоманітною кольоровою гамою та різноманітністю текстурних поєднань. Різьблені орнаменти на меблях, балках і дверях вважалися оберегом для дому (Даниленко, 2005) (рис. 4).

Для бойківського стилю житла було характерним поєднання житлової та господарської зон. Вікна в таких будинках зазвичай були досить маленькими. Піч, пофарбована у білий колір, служила для освітлення простору. Ліжко виготовляли з дерева, застеляючи його соломною, покритою веретами. Над ліжком часто розташовували колицю, а лави встановлювали вздовж стін. У хаті також був мисник для зберігання дерев'яного посуду. Кожен куточок мав своє призначення, а інтер'єр бойківської хати відрізнявся стриманістю та мінімалізмом у декорі.

У практиці дизайну інтер'єрів, що ґрунтуються на національних традиціях, існують характерні риси, що роблять стиль одразу впізнаваним. По-перше, це використання натуральних матеріалів у оздобленні та декорі, таких як природний камінь, дерево, кераміка, текстурні штукатурки та ковані елементи, що широко застосовуються в етнічному стилі. По-друге, колірна гамма, диктована природними матеріалами: теракотовий, піщаний, охристий, оливковий, відтінки вершків або топленого молока, які відповідають природним кольорам. Третьою особливістю є використання ручної роботи або її імітації у декорі (Урсу, Гуцул, 2018: 112-113). Але найважливішим аспектом, на нашу думку, повинно бути відчуття зв'язку з родинними корінням, народними традиціями та душевністю (рис. 5).

Дизайн в «українському стилі» відрізняється еkleктичним злиттям різноманітних елементів, взятих з інтер'єрів різних регіонів України. Це часто означає використання тканин із поперечними смугами, характерними кольорами, керамічними виробами, настінними розписами тощо (рис. 6).

В таких інтер'єрах популярні імітації розписних печей лівобережного типу без складних конструктивних елементів, таких як підвісний комин. Розписи часто розміщують навколо вікон, під стелею, у нішах, а також оздоблюють конструктивні

Рис. 4. Сучасне рішення інтер'єрів за народними традиціями (Усенко, 2015)

Рис. 5. Дизайн текстилю в оформленні житлового простору у кінці ХХ ст.
(Український колорит у власному житлі, 2023)

Рис. 6. Приклади інтер'єрів з елементами українського декоративного стилю
(Український колорит у власному житлі, 2023)

елементи, такі як колони банкетних залів, барні стійки та арочні переkritтя. Поширені авторські розписи на етнічні теми, а також інтерпретації відомих зразків малюнків з Уманщини, Поділля, Катеринославщини. Особливо популярна орнаментика в стилі петриківського розпису, яка використовується для декорування як екстер'єру, так і інтер'єру будівель (Чупріна, Струмінська, 2017).

Іноді використання петриківського орнаменту можна спостерігати у формах, які відходять від традиційних, наприклад, в стилі неокласицизму. На жаль, таке декорування в деяких випадках свідчить про брак смаку та стилістичну невизначеність з боку господарів і виконавців, що призводить до втрати цілісності та гармонії дизайну. Використання стандартних зразків без змін часто сприймається як кіч.

У сучасних розписах інтер'єрів виділяються різні творчі напрямки. Деякі роботи близькі до автентичних місцевих традицій, де автори слідує традиційному розташуванню візерунків (навколо вікон, дверей, під дахом тощо), використовують типові для цих місць орнаментальні структури, переосмислюють місцеві мотиви та зображують традиційні текстильні вироби, такі як подільські доріжки і рушники.

У багатьох громадських будівлях України інтер'єр створюється за допомогою простих, але ефективних засобів, включаючи гармонійне поєднання матеріалів за фактурою, кольором і малюнком. Прикладом може служити Палац культури авіаційного заводу в Києві, де в інтер'єрі використані декоративні алюмінієві елементи.

Підвісна стеля складається з чорних анодованих смуг, розділених на квадратні кесони з алюмінієвих решіток. Художники часто використовують у своїх інтер'єрах кілька елементів з металу та дерева, наприклад, панно, ажурні металеві перегородки та двері. При створенні металевих перегородок вони поєднують чеканий метал з металевими стрижнями. Іноді для решіток художники надихаються історичними зразками. Величезним джерелом натхнення для архітекторів та художників у створенні нових творінь стали витончені металеві «мережива» з огорож, віконних решіток, дверей та брам минулих архітектурних ансамблів ((Урсу, Гуцул, 2018). Одним із прикладів є двері-перегородка для фойє філармонії у Києві, створена художником А. Миловзоровим, була виконана у вигляді двох квіткових кушів (Луковська, 2020: 36) (рис. 7).

Твір вирізнявся чіткою вертикальною композицією, де витонченість досягалася завдяки різній пластиці та об'ємності гілок та квітів. Незважаючи на використання важкого металу, автор здійснив майстерне зображення тонких гілок та листків, надавши кожній гілці та квітці динамічного руху. Визначені основні вимоги для розробки текстильного дизайну з народними мотивами включають художню виразність та асоціативність образів; гармонійне поєднання століть народного мистецтва з сучасними технологіями та тенденціями у дизайні. Пропоновані методики проектування передбачають детальне та поступове переосмислення первинних джерел з метою збереження їхніх емоційно-інформатив-

Рис. 7. Декоративна перегородка-двері у фойє філармонії в Києві (авт. А. Миловзоров) (Яців, 2006)

них, композиційних та технологічних особливостей.

Висновки. Сучасний дизайн зберігає декоративно-прикладні властивості та художньо-образні характеристики, включаючи символіку окремих зображень, їх комбінації, сюжетну жанрову пластику фігуративних композицій, реалізованих у декоративній формі, та орнаментальні конструкції, нагадуючи про зв'язок з образотворчим мистецтвом та зображувальні можливості, виражені через декоративні елементи. Такий дизайн, аналогічно декоративно-прикладному мистецтву, відображає моральні основи світогляду різних культур, сприяє усвідомленню та переосмисленню гуманістичних ідей, враховуючи потреби практичного та виробничого застосування. Дизайн часто об'єднує покоління, візуально пов'язуючи об'єкт проектування з конкретними життєвими

умовами та потребами у житлі, одязі, побутових предметах, озброєнні, зберігаючи при цьому унікальні аспекти художнього досвіду, що передаються як спадок. Сфера застосування дизайну може класифікуватися відповідно до використовуваних матеріалів та призначення об'єктів. Імітація художнього ремесла дозволяє розкрити красу і значення створеного об'єкта, враховуючи не тільки його побутове застосування, але й ігрову, естетичну функцію. Зросла роль декоративно-прикладного мистецтва у дизайні інтер'єрів, оскільки збільшилася потреба людей у створенні естетично значущого оточення. Культурні та національні традиції підкреслюють важливість врахування декоративного та декоративно-прикладного мистецтва у роботі дизайнерів інтер'єрів для формування індивідуального стилю та художнього підходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арт-елементи в інтер'єрі. інтеграція мистецтва в дизайн. URL: <https://eds.ua/blog/article/art-elements-integration-to-interior> (дата звернення: 20.01.2024).
2. Афанасьєв Ю. Л. Етнодизайн у контексті націєтворення та глобалізації. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. 2013. Вип. 19. Т. 2. С. 143–147.
3. Бабій Н. П. Актуальні культурно-мистецькі практики та процеси: проблематика наукового дискурсу. Питання культурології. № 36. 2020. С. 69–78.
4. Варивончик А. Художні промисли України: генеза, історична еволюція, сучасний стан та тенденції : Монографія. Київ Видавництво Ліра-К, 2018. 528 с.
5. Гаврилишина Н. А. Декоративно-ужиткове мистецтво України. Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Декоративно-ужиткове мистецтво України](https://vue.gov.ua/Декоративно-ужиткове_мистецтво_України) (дата звернення: 20.01.2024).
6. Гарбузенко Л. В. Декоративно-прикладне мистецтво: крок до художньо-естетичної компетентності. Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. Кіровоград : Александрова М. В., 2016. 132 с.
7. Губаль Л. М. Декоративно-прикладне мистецтво: [альбом]. Ужгород: Вид-во Олександри Гаркуші, 2015. 47 с.
8. Даниленко В. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури : монографія. Харків : ХДАДМ ; Колорит, 2005. 244 с.
9. Луковська О. Арттекстиль. Інтеграція мистецтв : кат. вист. Київ : Майстер книг, 2020. 64 с.
10. Мakedon В. В., Маковецька А. О. Інформаційне забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах ринкової нестабільності. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2023. № 12. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2023/12/9477>. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-12-9477>
11. Популярні інтер'єрні стилі в готелях та ресторанах. URL: <https://masiv.ua/articles/8-populjarni-inter-erni-stili-v-goteljah-ta-restoranaх> (дата звернення: 20.01.2024).
12. Сиваш І. Теоретико-методологічні підходи до розуміння етнодизайну на сучасному етапі культуротворчості. Вісник НАКККіМ : наук. журнал. 2016. № 2. С. 105–109.
13. Український колорит у власному житлі. URL: <https://ua.izzi.digital/DOS/325350/358765.html> (дата звернення: 20.01.2024).
14. Урсу Н. О., Гуцул І. А. Теоретичні основи композиції. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. 165 с.
15. Усенко Н. О. Художнє життя України другої половини XX – початку XXI століття: дис. ... канд. мистецтвознавства. Харків, 2015. 237 с.
16. Чупріна Н. В., Струмінська Т. В. Сучасні технології дизайн-діяльності. Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. Київ : КНУДТ, 2017. 415 с.
17. Яців Р. Українське мистецтво XX століття : зб. наук. ст. / Ін-т народознавства НАН України. Львів : Афіша, 2006. 350 с.
18. Makedon V., Dzeveluk A., Khaustova Y., Bieliakova O., Nazarenko I. Enterprise multi-level energy efficiency management system development. International Journal of Energy, Environment, and Economics. 2021. Volume 29, Issue 1. P. 73–91.

REFERENCES

1. Art-elements v inter'yeri. intehratsiya mystetstva v dyzayn, (2023). [Art elements in the interior. integration of art into design]. URL: <https://eds.ua/blog/article/art-elements-integration-to-interior> (accessed: 20 Jan 2024) [in Ukrainian].

2. Afanasiev, Yu. L. (2013). Etnodyzain u konteksti natsiietvorennia ta hlobalizatsii. Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku [Ethnodesign in the context of nation-building and globalization. Ukrainian culture: past, present, ways of development]. *Naukovi zapysky Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu*. Vol. 19 (2), 143–147. [in Ukrainian].
3. Babii, N. P. (2020). Aktualni kulturno-mystetski praktyky ta protsesy: problematyka naukovoho dyskursu [Current cultural and artistic practices and processes: issues of scientific discourse]. *Pytannia kulturolohi*, No. 36, 69–78 [in Ukrainian].
4. Varyvonchuk, A. (2018). *Khudozhni promysly Ukrainy: geneza, istorychna evolyutsiya, suchasnyy stan ta tendentsiyi : Monohrafiya* [Artistic crafts of Ukraine: genesis, historical evolution, current state and trends: Monograph]. Kyiv Publishing House Lira-K, [in Ukrainian].
5. Havrylyshina, N. A. (2022). Decorative and applied art of Ukraine. *Great Ukrainian encyclopedia*. URL: [https://vue.gov.ua/Decorative and applied art of Ukraine](https://vue.gov.ua/Decorative%20and%20applied%20art%20of%20Ukraine) (accessed: 20 Jan 2024) [in Ukrainian].
6. Harbuzenko, L. V. (2016). Dekorativno-prykladne mystetstvo: krok do khudozhno-estetychnoi kompetentnosti [Decorative and applied art: a step towards artistic and aesthetic competence]. Kirovohrad: Aleksandrova M. V. [in Ukrainian].
7. Hubal' L. M. *Dekorativno-prykladne mystetstvo: albom* [Decorative and applied art: album]. Uzhhorod: Vyd-vo Oleksandry Harkushi, 2015. 47 s.
8. Danylenko, V. (2005). *Dyzain Ukrainy u svitovomu konteksti khudozhn'o-proektnoyi kul'tury: monohrafiya* [Design of Ukraine in the world context of artistic-project culture: monograph]. Kharkiv: Colorit [in Ukrainian].
9. Lukovska, O. (2020). *Arttekstyl. Intehratsiia mystetstv : kat. vyst.* [Integration of arts]. Kyiv : Majster knyh [in Ukrainian].
10. Makedon, V. V., Makovets'ka, A. O. (2023). Informatsiynе zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstv v umovakh rynkovoyi nestabil'nosti. [Information provision of economic security of enterprises in conditions of market instability]. *Mizhnarodnyy naukovy zhurnal «Internauka»*. Seriya: «Ekonomichni nauky», 12. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/economic2023/12/9477>.
11. *Populyarni inter'yerni styli v hotelyakh ta restoranakh* (2023). [Popular interior styles in hotels and restaurants]. URL: <https://masiv.ua/articles/8-populjarni-inter-erni-stili-v-goteljah-ta-restoranah> (accessed: 20 Jan 2024) [in Ukrainian].
12. Syvash, I. (2016). Teoretyko-metodolohichni pidkhody do rozuminnia etnodyzainu na suchasnomu etapi kulturotvorchosti [Theoretical and methodological approaches to understanding ethnodesign at the modern stage of cultural creation]. *Visnyk NAKKKiM : nauk. zhurnal*, 2, 105–109 [in Ukrainian].
13. *Ukrayins'kyy koloryt u vlasnomu zhytli* (2023). [Ukrainian flavor in your own home]. URL: <https://ua.izzi.digital/DOS/325350/358765.html> (accessed: 20 Jan 2024). [in Ukrainian].
14. Ursu, N. O., & Hutsul, I. A. (2018). *Teoretychni osnovy kompozytsii* [Theoretical foundations of composition]. Kamianets-Podilskyi: Aksioma. [in Ukrainian].
15. Usenko, N. (2015). *Khudozhnie zhyttya Kharkova druhoi polovyny XX– pochatku XXI stolittya* [Art life of Kharkiv in the second half of the 20th to the early 21st centuries]. Candidate's thesis. Kharkiv [in Ukrainian].
16. Chuprina, N. V., & Struminska, T. V. (2017). *Suchasni tekhnolohii dyzain-diiialnosti* [Modern technologies of design activity]. Kyiv: KNUDT. [in Ukrainian].
17. Iatsiv, R. (2006). *Ukrainske mystetstvo KhKh stolittia : zb. nauk. st* [Ukrainian art of the 20th century : coll. of science Art]. Lviv : Afisha [in Ukrainian].
18. Makedon, V., Dzeveluk, A., Khaustova, Y., Bieliakova, O., Nazarenko, I. (2021). Enterprise multi-level energy efficiency management system development. *International Journal of Energy, Environment, and Economics*, Volume 29, Issue 1, 73–91.